

IHMIS- HYLLLYT

Kuvataiteen maisterin opinnäyte
Tila-aikataiteiden koulutusohjelma
2019

JAANA KÄHKÖNEN

**KUVATAIDE-
AKATEMIA**

X TAIDEYLIOPISTO

OHJAAJA: PAULA SALMELA
TARKASTAJAT: OUTI CONDIT & MIKKO KUORINKI
KUVAN KEVÄT 04.05. – 02.06.2019
IHMISHYLLYT
DOKUMENTAATIO & KIRJALLINEN OSA

OPINNÄYTTEEN TIIVISTELMÄ

Maisterin opinnäytetyöni koostuu yhdestä julkisesta esiintymisestä ja kirjallisesta osasta. Taiteellinen osa opinnäytettäni, veistosintallaatio *Ihmishyllyt* (2019), oli esillä *Kuvan Kevät 2019* -maisterinäyttelyssä 04.05. - 02.06.2019. Ihmisen painon kestävä hylly oli kiinnitetty eri korkeuksille seinään. Teos koostui seitsemästä 45 x 45 cm kokoisesta valkoisesta hyllystä, jotka olivat vapaasti näyttelykävijöiden koettavissa. Ihmiset istuivat, roikkuivat, kiipeilivät, makasivat ja kävivät keskustelua hyllyillä. Teos teki mahdolliseksi näyttelytilan normeista poikkeavan tavan olla ja liikkua galleriatilassa.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osassa käsitelen teokseeni liittyviä osallistamisen ja tilallisuuden teemoja kolmen nykytaiteilijan esimerkin kautta: Rachel Whitereadin teosten kautta käsitelen perspektiivin muutosta suhteessa tilaan ja itselleni tärkeää *negatiivisen tilan* käsitettä. Anne Imhofin teosten osallistavuus ja kokonaisvaltainen, arkkitehtuurinen lähestymistapa on lähellä *Ihmishyllyt*-teoksen lähtökohtia. Erwin Wurmin teosten yhteydessä käsitelen ihmistä veistoksena ja taiteilijan roolia tilanteiden luojana.

Minua kiinnostaa taiteen kokeminen muutoinkin kuin vain katseen kautta. Ilahdun aina, kun saan koskea taideteosta. Ihmiset ovat taide-teoksissani pääosan esittäjiä, jotka herättävät teokseni henkiin. Koen olevani taiteilijana mahdollistaja, joka luo puitteet ja antaa katsojille vapauden teoksen toteuttamiseen.

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	4
SUUNNITTELUTYÖ JA KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS	
<i>Mistä idea lähti?</i>	11
<i>Ensimmäinen yritys</i>	14
<i>Toinen yritys</i>	18
TILASTA JA AJASTA	
<i>Tilan muutos: näkymätön näkyväksi</i>	24
<i>Ajan jäljet</i>	28
<i>Esiteyys ja aika</i>	33
KEHOLLISUUS TEOKSESSANI	
<i>Kehollinen neuvottelu ja vuorovaikutus</i>	38
<i>Ihminen veistoksena</i>	41
LOPPUSANAT JA KIITOKSET	43
VIITTEET	46
LÄHDELUETTELO	47

JOHDANTO

Heiluttelen jalkojani ilmassa ja nautin tunteesta, kun lattia ei ole lähelläkään. Lintuperspektiivistä katsoen yksikään lattian roska ei näy. Niiden tietää olevan olemassa, mutta niitä ei näe. Pieniä hippusia nöyhtää, hiuksia, murskaantuneen hiilen palasia.

Olen kahvitaulla työhuoneellani. Hyllyillä, jotka on kiinnitetty seinään eri korkeuksille. Istun ylimmällä, joten olen lähempänä kattoa kuin lattiaa. Yllän koskettamaan kattoa ja pystyn näkemään pölykerroksen katosta roikkuvan loisteputkivalaisimen kaarevassa valkoisessa muodossa. En ole aikaisemmin nähnyt lamppuja yläpuolelta. Tuskin kukaan muukaan ne asentaneen ihmisen jälkeen. Tunnustelen oloani ja liikkumattomuutta. Minä en liiku ja hylly ei liiku. Se on yhtä suurella tasaisuudella kiinni seinässä kuin minun lihakseni ja kehoni ovat kiinni sen pinnassa.

En enää pelkää hyllyillä istumista. Tällä hetkellä tuntuu ainoastaan luonnolliselta olla lähellä kattoa, nähdä huone eri perspektiivistä allaan, edessään ja sivuillaan, ja tuntee se takanaan. Se pieni epävarmuuden ja pelon tunne, kun ei istukaan tuolilla jalat tukevasti lattialla, on vaihtunut rauhalliseen läsnäoloon ja ympäristön tarkkailuun. Hyllyillä tuntee olevansa kuin suojassa, ylhäällä ja tavoittamattomissa. Koen saman tunteen kuin lapsena puun oksilla istuessa ja kiipeillessä.

Mitä sinä tuntisit, jos kiipeäisit hyllyille? Hyllyille, joita ei ole tarkoitettu esineille vaan ihmisille? Työskentelypäiväkirjassani kuvailen tunnelmiäni, jotka heräävät, kun vietän aikaa teoksessani *Ihmishyllyt*. Tunnelmiini kuuluvat läsnäolo, leikkisyys, näkökulman muutokset ja hiljaisuus. Taiteellisen työskentelyni keskiössä on vuorovaikutus. Luon taiteilijana alustoja, jotka mahdollistavat vuorovaikutustilanteita yksilöiden välillä. Pohjaan työskentelyni ajan, identiteetin ja valinnan teemoihin. Kuvataiteen maisterin opinnäytteessäni käsittelen *Ihmishyllyt*-teostani, joka oli esillä *Kuvan Kevät* -maisterinäyttelyssä 04.05. - 02.06.2019.

Opinnäytteeni kirjallinen osa koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisessä osassa *Suunnittelutyö ja käytännön toteutus* esittelen teokseni suunnittelua ja käytännön toteutusta. Toisessa osassa

Tilasta ja ajasta pohdin teokseni näkökulmaa aikaan. Pohdin asioita, joihin aika liittyy, kuten jälkiä, joita aika jättää, ja esitystä, jota ei olisi ilman ajallista kestoa. Kolmannessa osassa *Kehollisuus teoksessani* pohdin kehollisuutta, kuten ihmisen osallistumista ja neuvottelua tilasta suhteessa teokseen.

Toisessa ja kolmannessa osassa havainnollistan työskentelyäni ja sijoitumistani nykytaiteen kenttään kolmen taiteilijaesimerkin kautta. Heistä kaksi on naisia ja nykytaiteen tunnettua nimiä: saksalainen kuvataiteilija, koreografi ja performanssitaiteilija Anne Imhof (1978–) jonka teokseen *Faust* tutustuin Venetsian biennaalissa vuonna 2017, ja englantilainen veisto- ja installaatiotaiteilija Rachel Whiteread (1963–), joka raivasi tietä tuleville taiteilijasukupolville olemalla ensimmäinen nainen, joka voitti vuosittain jaettavan, arvostetun Turner Prize -palkinnon vuonna 1993¹. Whitereadiin liittyen haluan vielä mainita minulle tärkeän käsitteen *negatiivinen tila*, jota pohdin kappaleessa *Tilan muutos: näkymätön näkyväksi*. Kolmas taiteilijaesimerkki itävaltalainen Erwin Wurm (1954–), edustaa leikkisämpää päätä taiteen kentällä, jonka taiteellisen ilmaisun keskiössä on tilanteiden luonti. Pitkän uran tehnyt taiteilija edusti Itävaltaa Venetsian biennaalissa samaisena vuonna 2017 kuin koin siellä Imhofin *Faust*-teoksen. Silloin pääsin myös kiipeämään Itävallan paviljongissa Erwin Wurmin teokseen *Stand quiet and look out over the Mediterranean Sea*, joka oli nokallaan maassa seisova kuorma-auto.

Lukuohjeena haluan mainita: Kursivoitujen työskentelypäiväkirjaosioiden avulla kirjallista lopputyötäni voi lukea kuin novellia, tarinallisena kertomuksena. Lukijalle annan siis vapaat kädet halutessaan lukea ainoastaan ne. Tarkemmat, analyyttisemmat pohdinnat alkavat aina työskentelypäiväkirjaosion jälkeen ja syventävät tarinallisessa muodossa alustamaani aihetta.

Teoksen kokeileminen
omalla vastuulla
Exploring the artwork with
your own responsibility

Marja Erikson
2019
Kuva: Marja Erikson
Käsitelmä
Käsitelmä
Käsitelmä

Yllä: *Ihmistyilyt* (2019) -teoksen yhteydessä esillä olleet visuaaliset infolehtiset (englanti ja suomi), varolustokset ja ohjelmamateriaali. Vasen sivu: Yleisötyö galleriasta Marja Eriksonin toos etualalla. *Kuvan Kävi*, Exhibition Laboratory (Merimiehenkatu 36 C, sisäpiha), Helsinki, 2019.

Tökösen kateelimen
omalla vastuulla
Exploring the artwork with
your own responsibility

Onnellisia ilmeitä näyttelykävijöillä. Kuvassa olevat äiti ja tytär kävivät näyttelyssä äitienpäivänä. Viereisessä kuvassa Marko Backman hyllyillä rentoutumassa seminaaripäivänä 09.05.2019. Kuvan Kevät -seminaaripäivä oli päivän mittainen keskustelu- ja kriittikittilaisuus näyttelyyn osallistuville taiteilijoille. Kuvan Kevät, Exhibition Laboratory (Merimiehenkatu 36 C, sisäpiha), Helsinki, 2019.

HYLLY7

240 cm ylin hyllly

100 cm
lattiasta

SUUNNITTELU TYÖ JA KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

70 cm

44 cm

HYLLY4

HYLLY5

HYLLY3

131 cm lattiasta

158 cm
lattiasta

70 cm
HYLLY 1 ja
HYLLY 3
välimitta

HYLLY 2

70 cm lattiasta

SUUNNITTELUTYÖ JA KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

MISTÄ IDEA LÄHTI?

Istumme keittiössä ja käymme keskustelua siitä, onko sillä, istuuko ylempänä tai alempana suhteessa keskustelukumppaniinsa vaikutusta keskustelijoiden keskinäiseen valta-asemaan. Se on yksi niistä tavallisista keskusteluista, joita käydään ystävän seurassa, jonka kanssa päivän sää ei koskaan yllä puheenaiheeksi.

Keskustelukumppanini istuu lattialla. Minä istun häntä ylempänä keittiön työtasolla. Keskustelun aikana vaihdamme luontevasti asetelmiamme. Variaatioita on vain rajallisesti kotiympäristössä. Mahdollisuuksia nousta tilassa korkeammalle ei ole. Ne on luotava itse. Ajatus hyllyistä alkaa kehittymään mielessäni. Idea seinään eri korkeuksille kiinnitettävistä hyllyistä, jotka kestäisivät ihmisen painon.

Ihmishyllyt-teoksen tullessa puheeksi ensimmäistä kertaa ihmiset kysyvät minulta useimmiten heti ensimmäisenä kysymyksen: Mistä idea lähti? Kerron heille, että sain ajatuksen teoksesta ystäväni kanssa käydyn keskustelun seurauksena. Idean syntyhetki oli yksi niistä luovuuden ja hyvien keskusteluiden aikaansaamista harvinaisista hetkistä, joissa keskustelun seurauksena kuva teoksesta välähti mielessäni, ja tiesin heti haluavani toteuttaa sen.

Keskustelu sijoittui kesään 2017 ja tapahtui silloisen asuntoni keittiössä. Vaikka idean lähtökohtana korostui valta-asetelman pohtiminen, se menetti merkitystään sitä mukaa, kun teoksen suunnittelu eteni ja teos valmistui. Sen sijaan minulle tärkeimmiksi sisällöiksi muodostuivat teoksessa olemisen synnyttämät tunteet, kuten meditatiivisuus, kehollisuus, ihmetys, jännitys, pelko, uskallus ja luottamus, jotka koki vasta, kun teos oli valmis ja sitä pääsi kokeilemaan. Alun kysymys vallasta pysyi silti yhtenä, vaikkakaan ei merkittävimpänä näkökulmana, minkä kautta teosta voi pohtia.

Usein ihmiset kysyvät toisen kysymyksen saatuaan vastauksen ensimmäiseen kysymykseensä: Kestävätkö hyllyt oikeasti? Kerron, että hyllyt kestävät, ja päinvastoin kuin monet luulevat tähän kysymykseen on helppo vastata, sillä hyllyjen kesto on laskettavissa. Seinän ja materiaalien lujuuteen perustuvat laskelmat ovat fysiikkaa, eivät arpapeliä, joten hyllyistä tietää varmuudella, että ne kestävät. Toisaalta kysyjät ovat kuitenkin oikeilla jäljillä siinä, että valmista sapluunaa tämänkaltaisen teoksen suunnitteluun ja toteuttamiseen ei ollut vaan ratkaisut oli luotava alusta alkaen itse. Olemassa olevia, kaupassa myytäviä hyllyratkaisuja ei ole suunniteltu kestäämään ihmisen painoa, saati liikkumisen aiheuttamia kuormitusvaihteluja. Mitään valmista teoksen toteuttamiseksi ei ollut saatavilla, joten minun piti kehittää ne itse.

Kehitys- ja toteutustyöhön kuului ratkaisevasti omien rajallisten taitojen hyväksyminen. Heti teoksen ensimmäisen toteutusyrityksen jälkeen ymmärsin, että tarvitsin apua ja ohjausta teknisissä kysymyksissä. Siten Ihmishyllyt-teoksen toteuttamisprosessi on ollut isossa osassa henkilökohtaisessa kehittämisessäni kohti ammattimaista taiteen tekemistä, jossa teknisen puolen ammattilaisten kanssa tehtävällä yhteistyöllä on suuri rooli.

ENSIMMÄINEN YRITYS

Seisomme työhuoneessa kerääntyneenä valkoisen seinän viereen, johon olemme hetki sitten kiinnittäneet valkoisen, neliön muotoisen 30 x 30 cm hyllyn. Hylly on kiinnitetty seinään yhdellä metallisella hyllynkannattimella. Pohdimme, onko se mahdollisesti liian vähän, ja jos niitä tarvitseekin kaksi. Hyllyjen kiinnityskohta seinässä on juuri sillä korkeudella, että jalat eivät yllä maahan, kun sille istuu. Kun hyllyä katsoo, se on kauniin virheetön. Koneella tehty neliö. Sen saumat eivät näy, eikä kiiltävä muovimainen kalvopinta paljasta, ettei sisällä ole muuta kuin pahvia ja ilmaa. Standardoitu, loputtomasti monistettava kappale, valkoinen neliö.

Lattialla, jalkojemme juuressa lojuu äsken käytössä ollut pora, mittanauha ja kynä, joita olemme käyttäneet saadaksemme reiät oikeille paikoilleen. Työkaluille ei ole tällä hetkellä käyttöä, sillä nyt on aika testata hyllyä. Testata seinää. Kolme ruuvia pitää hyllyä kiinni kipsiseinässä. Seinän sisässä on muovisia proppuja vahvistamassa helposti murtuvaa kipsiä. Ottamassa vastaan ruuvit. Tukemassa kiinnitystä. Ne ovat välineemme. Niiden varassa olemme.

Seinän viereen asetetaan tuoli, jolta pystyy siirtymään hyllylle istumaan. Yksi meistä astuu tuolille, siitä edelleen hyllylle ottaen hyllyn reunasta kiinni. Hivuttauksen. Varovasti istuutuen. Odotamme hiljaa. Ylin kiinnikkeistä liukkuu vähän, kuitenkin kestäen. Hylly kestää. Se, että hyllynkannattimia on vain yksi, tekee kuitenkin hyllystä epävakaan. Sillä on tasapainoitava. Epämukavasti. Koko ajan jännittyneessä tilassa.

Ensimmäinen kokeilija laskeutuu hyllyltä. Minun vuoroni. Nousen tuolille, siitä edelleen hyllylle ja lasken varovasti painoani hyllyn päälle. Ehdin vetää muutaman hengenvedon. Kunnes. Tunnen pientä liikettä.

Hyllylauta kallistuu eteenpäin. On edelleen hiljaista. Kiinnikkeet eivät pidä ääntä irrotessaan. Kipsiaines varisee seinästä. Rapina kuuluu kipsin varistessa lattialle. Valkoinen kipsipöly laskeutuu hitaammin kuin ropisevat muruset. Tasainen istumapinta katoaa altani. Liu'un kaltevaa liukumäkeä alas. Otan jaloillani vastaan. Vaimea tömähdyks kuuluu jalkojeni kohdatessa lattian kipsipölyn jäädessä leijaillemaan.

Hyllyt olivat seinässä, pystyin huokaisemaan helpotuksesta ja siirtymään avajaisten odotteluun. Ei mennyt viime tikuun. Kuva: Petri Summanen / Taideyliopiston Kuvataideakatemia, *Kuvan Kevät*, Exhibition Laboratory (Merimiehenkatu 36 C, sisäpiha), 2019.

Tapaus sijoittui syksyyn 2017 ja tapahtui työhuoneellani Kuvataideakatemia tiloissa Helsingin Vallilassa. Lähdin luottavaisin mielin toteuttamaan teosideaani ihmisen painon kestävästä hyllyistä, mutta idea kaikessa yksinkertaisuudessaan, osoittautui pettäväksi. Toteutus vaati enemmän, kuin olin osannut ennakoita. Ensimmäinen yritys päättyi epäonnistumiseen. Hylly irtosi repien palasia seinästä mukanaan. Sen seurauksena ymmärsin, että minun tarvitsee pohtia toteutusta pidempään kuin olin varautunut. Olin toivonut pääseväni nauttimaan hyllyistä enintään viikon työllä. Mielessäni oli jo kaikenlaisia visualisointeja valokuvista, joita ottaisin ihmisistä hyllyillä, ja kuinka itse kiipeilisin siellä. Mutta ensimmäisen yrityksen jälkeen mukaan astui ensimmäistä kertaa mahdollisuus, että hyllyjä ei välttämättä olisi mahdollista toteuttaa.

Otin alusta lähtien suunnitteluun mukaan Taideyliopiston Kuvataideakatemia maalauksen työmestarit. Lähdin käytännössä nollapisteestä opettelemaan seinän kantavuuteen, kiinnitystekniikkaan ja materiaalien vahvuuksiin liittyviä lainalaisuuksia. Halusin toteuttaa ideaani kiireellä, joten yritin aluksi toteuttaa kaiken valmismateriaaleilla, enkä kuunnellut työmestareiden neuvoja, että idean toteutus hyllylevyjien rakentamisesta lähtien on tehtävä alusta alkaen itse. Seinä kuin seinä, ajattelin ja ihmettelin, onko sillä väliä minkälaiseen seinään hyllyt kiinnitän. Hylly kuin hylly, ajattelin ja mietin, onko niissä nyt suuria eroja. Hankin hyllyt ja hyllynkannattimet valmiina kaupasta, ja kiinnitin ne kipsiseinään. Huonot valmismateriaalit ja heikko seinä varmistivat, ettei ensimmäinen yritykseni voinut mitenkään onnistua. Turvallisuudesta en silti missään vaiheessa tinkinyt. Tein testaukset niin matalalle kiinnitetyillä hyllyillä, että vaaraa testauksen aikana ei aiheutunut itselleni eikä muille. Myöhemmin pohdin, että työmestarit varmaankin vuosien kokemuksella tiesivät, että tällaisessa tilanteessa taideopiskelijan on annettava kokeilla itse ja oppia kantapään kautta, että helpomman ja nopeimman kautta pääsee harvoin parhaaseen lopputulokseen.

Menin takaisin työmestarien pakeille ensimmäisen kokeilun jälkeen ja kerroin tulokset. Olin miettinyt asiaa itsekseni ja tullut samaan tulokseen kuin he. Hyllyt pitäisi rakentaa alusta alkaen itse. *Ihmishyllyt*-teoksen onnistumiseen johtanut prosessi alkoi kyseisestä hetkestä. Pohdimme työmestarien kanssa yhdessä materiaalivalintoja, jotka olisivat tarpeeksi kestäviä, mutta kohtuuhintaisia ja päädyimme liimapuulevyyn. Kaupasta ostamani metalliset hyllynkannattimet todettiin laadukkaiksi ja kestäviksi, ja mietimme niiden muokausmahdollisuuksia, jotta saisimme kiinnitettyä ne tarpeeksi järeillä kiinnikkeillä seinään. Tässä vaiheessa oli myös täysin selvää, että hyllynkannattimia piti olla kaksi per hylly tarvittavan kestävyuden takaamiseksi, ja seinän oli oltava kantava tiili- tai betoniseinä.

TOINEN YRITYS

Iskuporakoneen terä uppoaa seinään. Reikä toisensa jälkeen syntyy. Kolme tehty. Kaksikymmentäseitsemän jäljellä. Porausotteeni muuttuu yhä varmemmaksi. Keskityn, että saan reiän suoraan, sillä joustovaraa ei ole. Kuusiopulttien on osuttava suorassa linjassa vastinkappaleisiinsa.

Ensimmäinen 40 x 40 cm hylly on kohta kiinni. En malta odottaa, että pääsen istumaan sille. Nyt istun.

Mitään ei tapahdu. Seinä kestää. Hylly kestää. Riemuitsen, koska voin jatkaa muiden kiinnittämistä.

Kahden seuraavan jälkeen epäröin. Minne neljäs ja viiden hylly? Pyydän opiskelukaverini maalaustaitteen linjalta apuun auttamaan sommittelussa. Hän menee hyllylle istumaan ja pohtii asiaa nojaten käteensä. Kysyn, saanko ottaa kuvan. Asento on niin hieno. Saan luvan ja nappaan kuvan hänestä.

Seuraavana päivänä teos oli valmis. Kaikki hyllyt olivat kiinni seinässä ja kävin pyytämässä työestarin tarkistuskäynnille katsomaan kiinnityksiä. Ne todettiin toimiviksi, joten pääsin etenemään kahteen seuraavaan vaiheeseen teokseni kanssa: teokseen tutustumiseen, ja valokuva- ja videotyöskentelyyn. Teos valmistui vuoden 2017 viimeisinä päivinä, joulun jälkeisinä välipäivinä juuri ennen uuden vuoden aattoa. Seuraavan vuoden ajan kutsuin ystäviäni työhuoneelleni hyllyille. Dokumentoin tilanteita ja loin materiaalia. Luotin, että syntynyt kuvamateriaali teoksesta ja teoksessa vietetyt hetket ratkaisisivat pohdintani teoksen esittämistavasta ja -paikasta.

Tanssijaystäväni tutki akrobaattisilla asennoillaan hyllyillä olon rajoja. Ystäväni toi Ylöjärveltä Helsinkiin käymään tulleen pikkusiskonsa tutustumaan teokseeni. Hyllyissä roikuttiin. Niillä seisottiin. Yli 60-vuotias isäni oli vanhin hyllyille uskaltanut. Vietin myös itse paljon aikaa teoksessani istuen, maaten, katsellen työhuonettani

erilaisista kulumista yläilmoista, ottaen jalustalle asetetun kameran ja itselaukaisimen avulla omakuvia. Työhuoneeni tarjosi intiimin, rauhallisen tilan, joka mahdollisti teokseen liittyvien suunnitelmien kypsymisen mielessäni. Suunnitelmat liittyivät teoksen lopulliseen esittämiseen *Kuvan Keväässä* 2019. Tulisiko teokseen palkattuja esiintyjä? Tulisiko teos valokuva- tai videoteoksen muodossa veistosinstallaation sijaan? Halusin antaa prosessille sen tarvitseman ajan, ja samalla testasin pitkäaikaisen kuormituksen aiheuttamia mahdollisia kulumia seinässä. Niitä ei ilmennyt vuoden säännöllisen käytön jälkeen.

JAANA KÄHKÖNEN
IHMISHYLLYT, KUVAAN KEVÄT 2019

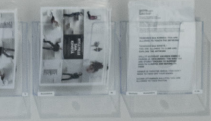
HYLLYILLE SAA KIIVETÄ

Installaatio kestää ihmisen painon ja liikkumisen. Kenkiä ei tarvitse riisua ennen hyllylle kiipeämistä. Kävijä saa ottaa kuvia itsestään teoksessa. Taidetyökalu on taitelijalle ei vastaa mahdollisista vahingoista. Kävijä kokeilee teosta omalla vastuullaan.

Jaana Kähkönen *Ihmishyllyt* (2019). Visuaalinen infolehtinen, joka oli osilla *Ihmishyllyt*-teoksen yhteydessä *Kuvaan Kevät* -maisterinäyttelyssä 04.05. – 02.06.2019. Yläriivi vasemmalta lähtien: Milja Teräväinen, Inga Inkeroinen & Linda Ink, Soila Shah. Keskirivillä vasemmalta Juhani Hymynen ja oikealla Matti Hyvönen. Alarivissä vasemmalta Johanna Santero ja keskellä Markku Kähkönen © Jaana Kähkönen 2019

Näyttelykävijä keksi asennon, jota en ollut osannut ennakoida. *Kuvaan Kevät*, Exhibition Laboratory (Merimiehenkatu 36 C, sisäpiha), Helsinki, 2019.

Teoksen kokeileminen
omalla vastuulla
Exploring the artwork with
your own responsibility

TILASTA JA AJASTA

TILASTA JA AJASTA

TILAN MUUTOS: NÄKYMÄTÖN NÄKYVÄKSI

Tilan korkeus kantaa kaikua sisällään. Äänet eivät huku, mutta pisaroituvat laajalle. Puheensorina. Kenkien narina. Visuaalinen liike. Pää kääntyy vaistomaisesti askelten äänten suuntaan. Ovi avautuu.

Olen lähempänä tulijaa kuin kukaan tässä tilassa. Olen samalla seinällä kuin ovi. Tunnen tärähdyksen, kun seinään tullut aukko sulkeutuu. Tunnen, kuinka viileän ilmapirran tuoma tuulahdus varpaanpäissäni jatkaa matkaansa sisemmäs tilaan.

Minä olen katsoja.

Olen ylempänä. Selkä turvallisesti vasten seinää. Yllättämättömissä. Tulija on katseeni kohteena. Liike on liikettä ympärilläni ja silmiäni liikettä. Olen korkeammalla, näen laajemmalle. Silmäni ja näkökenttäni tavoittavat enemmän kuin lattian tasolta katsellessa. Tilan mittasuhteet muotoutuvat uudelleen. Katseen korkeus saa uuden merkityksen. Olla katseen korkeudella ei tarkoita enää esineitä, jotka ovat noin puolitoista metriä lattianpinnasta. Se ei tarkoita objekteja tai subjekteja, jotka ovat kosketuksissa lattiaan ja kohottautuvat johonkin metrin ja kahden välille yhteiseen tilaan kanssani. Ylhäällä hyllyillä kokemani katseen korkeus sisältää ilmaa. Vain ja ainoastaan ilmaa, kunnes katseeni kohtaa vastapäisen seinän valkoisen kohdan. Kohdan seinässä, jossa ei ole mitään.

Hyllyillä olo muutti perspektiivin suhteessa tilaan. Alhaalla koki sammakkoperspektiivin, kun katsoi ylhäällä hyllyillä olevia ihmisiä. Ylhäällä hyllyillä sai lintuperspektiivin tilaan ja tilassa oleviin ihmisiin. Katsomissuunnan vaihtaminen onnistui liikkumalla ja osallistumalla teokseen. Liike oli ratkaisevassa osassa. Teos muuttui sitä mukaa, mistä sitä katsoi.

Muutos oli esimerkiksi arvio hyllyjen korkeudesta, kun niitä katsoi alhaalta, ”eihän se nyt korkealla ole” verrattuna arvioon korkeudesta, kun istui ylhäällä, ”onpa lattia kaukana, en olisi alhaalla ollessani uskonut, että tunnen olevani näin korkealla”. Muutos oli asioiden huomaamista eri tavalla: ”Enpä olisi alhaalta käsin arvannut, että tuo veistos tuolla kauempana näyttää täältä katsottaessa tuolta.” Muutos tapahtui myös tunteissa: ”En uskalla mennä ylempäs, minua pelottaa”, ”Minua jännittää, olen innostunut, mutta en ole

20
KUVAN
KEVÄT
19

Kuvan Kevät 4.5.–2.6.2019

Näyttelytalon Kuvataiteilijain näyttelykeskus
MFA Degree Show of the Academy of Fine Arts of Umeå, Helsinki

Näyttelyyn osallistuu 20 opintoajan väestöstä kutsuttuja. Moninaisia näkökulmia, teknikoita ja kokeiluja esittelevä näyttely luovuttaa Exhibition Laboratoryn ja Project Roomin sekä väliaikaisen näyttelytilaan Exhibition Laboratoryn naapurissa. Näyttelyyn liittyy screening-ohjelmaa Cinema Orionissa. Lisäksi Kansallismuseon torni avautuu ohjelmalle 4–17.5, ja siellä nähdään kutsuttu kokonaisuus videotekniikalla.

Kuvan Kevät introduces works by 20 artists who are about to graduate from the Academy of Fine Arts. The exhibition provides an overview of various perspectives, techniques and experimentalations. The works are presented at the Exhibition Laboratory and the Project Room as well as a temporary exhibition space next door to the Exhibition Laboratory. Furthermore, the National Museum of Finland will open its tower for public as it becomes the venue for a curated set of video works 4–17 May.

Tässä tilassa / In this space

Jyri Ala-Ruona / Jesse Arvelow / Marko Backman /
Bambi von BonBon / Jessie Bulliard / Cati Ni O'Ruainin /
Maria Erikson / HEMLÖORDI / Eetu Huhtala / Niklas Ingelius /
Jaana Kätkäinen / Tuomo Laakso / Ahti Lahtinen /
Emelie Luostarinen / Miija-Liina Moilanen / Jussi Nykänen /
Jarno Parkkinen / Jero Rauhonen / Riikka Salminen

www.kuvankevat.fi #kuvankevat2019

koskaan tehnyt tällaista niin epäröin”, ”Onpa meditatiivista istuskella täällä, olen rentoutunut”, ”Olen hämmentynyt, ihmettelen”, ”Minua naurattaa, istun seinällä”, ”Minua hävettää, minusta tuntuu, että minua katsotaan. Jos epäonnistun tässä jotenkin, jos vaikka tipun, kaikki näkevät”.

Toin tämän muutoksen näkyväksi ja koettavaksi *Ihmishyllyt*-teokseni kautta. Samanlaista näkymättömän tai piilossa olevan näkyväksi muuttumisen teemaa² löysin taiteilija Rachel Whitereadin veistoksista *House* (1993), *Untitled (Stairs)* 2001, *Untitled (Book Corridors)* 1997–98. Teoksessa *House* (1993) Whitereadin aihe oli kodin kuvaaminen – samanlaisen viktoriaanisen englantilaisen talon kuin hänen lapsuudenkotinsa. *House* oli betonivalu kokonaisen talon sisätiloista, joka toi näkyväksi, miltä talo näytti sisältä käsin.³ Veistoksissa *Untitled (Stairs)* ja *Untitled (Book Corridors)* Whiteread näytti, mitä oli kappaleiden välissä. Siinä missä suuri kipsiveistos *Untitled (Stairs)* toi näkyviin portaiden alapinnan ja lattian väliin jäävän ilmatilan, *Untitled (Book Corridors)* toi näkyviin kirjojen ja kirjahyllyn välisen tyhjän tilan.

Whiteread ikään kuin veisti ilman näkyviin ja jähmetti ilmassa leijuvat muistot materiaan.⁴ Hän loi teoksillaan näkyväksi negatiivisen tilan, kuten portaiden alapinnan tai kirjahyllyn taustalevyn ja kirjojen väliin jäävän tilan, jota ei muuten näkisi. Samalla tavalla teokseni toi erilaisen näkökannan tilaan. Teoksessani *Ihmishyllyt* näkökulman muutos tapahtui, kun kävijä osallistui teokseeni. Sitä vastoin Whitereadin teoksissa, kuten *Untitled (Stairs)* ja *Untitled (Book Corridors)*, muutos tapahtui katsojan tarkastellessa teosta ja ollessa läsnä teoksen lähellä – ei konkreettisen käsinkosketeltavuuden kautta.

Mainitsemani negatiivisen tilan ajatus esiintyy veistotaiteessa muun muassa positiivisen ja negatiivisen valoksen käsitteissä. Valaminen on kuvanveiston tekniikka, jolla tuotetaan toisintoja. Kappaleesta tehdään ensin muotti eli negatiivinen valo. Muotti täytetään betonilla, kipsillä, hartsilla, pronssilla tai muulla nestemäisestä kiinteäksi jähmettyvällä materiaalilla, joka saa aikaan positiivisen valoksen. Positiivinen valo on kuivumisen ja muotista irroituksen jälkeen alkuperäisen esineen toisinto.⁵ Täten, kuvanveiston perinteessä teokset *Untitled (Stairs)* ja *Untitled (Book Corridors)* voidaan mielestäni nähdä muotteina. Esineen ympärille jäävä tyhjä tila täytetään, jotta itse esineen muoto saadaan valettua esiin. Whiteread ei kuitenkaan kyseisissä teoksissa toteuta positiivista valosta vaan jättää prosessin sitä edeltävään vaiheeseen.

Minulle negatiivinen tila edustaa sitä kaikkea teoksen ympärillä olevaa, joka luo itse aiheelle kontekstin ja merkityksen. Negatiivisen tilan voi nähdä *Ihmishyllyt*-teoksessa hyllyillä olevien ihmisten väliin jäävässä tilassa. Ihmisten liikkua negatiivinen tila tapahtuu heidän liikkeidensä välissä. Hyllyjen ollessa tyhjiällä negatiivisen tilan muodostaa tyhjä tila, joka odottaa puuttuvaa ihmistä. Koska *Ihmishyllyt*-teos on luonteeltaan paikkasidonnainen, negatiivista tilaa edustaa myös ympäristö ja tila, jossa teos on.

Whitereadin teosten suurin anti minulle on ollut näkökulman muutos. Tarkoitan sillä sellaista kokonaisvaltaista näkökulman muutosta, joka ei ainoastaan rajaudu teoksen äärellä olemiseen taidegalleriassa tai museossa, vaan heijastuu kokonaisvaltaiseen tapaan nähdä rakennettu ympäristö ja tila ympärillämme. Sen jälkeen, kun tutustuin Whitereadin taiteeseen, en ole voinut katsoa portaita ajattelematta sitä, miltä ne näyttävät toiselta puolelta – sieltä minne en kykene näkemään. Tämänkaltainen havainnointi on sulautunut osaksi arkielämäni havaintoja, ja siitä on tullut yksi tärkeimmistä taiteellista ajatteluaani määrittävistä tekijöistä.

Rachel Whiteread. *Untitled (Stairs)* 2001. 3750 x 2200 x 5800 mm. Veistos, kipsi, lasikuitu ja puu. (Tate T07939) ©Tate, Lontoo 2014.

Rachel Whiteread. *Untitled (Book Corridors)* 1997–1998, ©Hannah McKay

Rachel Whiteread *House* (1993), Lontoo © Sue Omerod

AJAN JÄLJET

Pohdin ajan näkyviin pöyrtymistä ja näkymättömiin jäämistä.

Ihmisten jättämät kosketuksen jäljet. Ne ovat muistoja kosketuksesta ja läsnäolosta, hiljalleen edistyvä piirros, mutta kerrostuessa niistä häipyä muoto. Yksilölliset kosketukset peittyvät laajenevan likapinnan alle, kunnes on enää yksi tumma pinta, johon ei halua koskea.

Valintani tiivistyy maaliin: Valkoinen maali, jolla maalaan hyllyt. Mattapintainen vai kiiltävä? Imevämpi vai hylkivämpi?

Maalikaupassa. Maalaustaustani alkaa vaikuttaa minuun kuin unohtunut houkutus menneisyydestä. Pienen hetken annan itseni ajatella maalien värejä, niiden tuoksua ja miten rakastan sekoittaa sävyjä ja luoda erilaisia väriyhdistelmiä. Edessäni on hyllymetreittäin erilaisia valkoisia maaleja. Koen suurta houkutusta uppoutua maalin valitsemiseen ja valkoisen eri sävyjen vertailuun. Yleisistä tavoistani poiketen vastustan mielihaluani. Haluan välttää tilanteen, jossa ylikeskityn pieneen yksityiskohtaan ja harhaudun tutkimaan sitä viikoiksi.

Pienen hetken annan itseni muistella: Maalien sekoituksen tietoutta, jonka opettelusta kaikki alkaa. Intuitiota, joka kehittyi teorialiedon yhdistyessä lukuisiin sekoittamiini maalisyvyihin ja niistä opittuun kokemustietoon. Harjoituksia, joissa valitsen esineen ja yritän sekoittaa saman värin ja samasta väristä täsmälleen saman sävyn kuin valitsemassani esineessä. Peruspalettia, joka minulle opetettiin Oriveden opistolla. Maalari tarvitsee vain punaista, sinistä ja keltaista. Kylmän ja lämpimän sävyiset perusvärit. Crimsonin punaista, Cadmiumin punaista, Winsorin sinistä, Ultramariniinsinistä, Sitruunankeltaista, Cadmiuminkeltaista. Ja valkoista. Titaani- valkoista. Ei missään nimessä mustaa. On kunniakyksymys sekoittaa musta itse perusväreistä.

Repäisen itseni muistoista takaisin nykyhetkeen. Jos lähden maalin valinnassa tälle tielle, en pysty päästämään irti loputtomista yksityiskohdista. Sama kaava kuin elämässäni yleensä. Yhden yksityiskohdan jälkeen tulee uusi kiinnostava yksityiskohta. Keskityn taas viikoiksi. Sykli toistuu. Aika kuluu. Teoksen suuret linjat hämärtyvät mielestäni. Sovitut ajat menevät ohi. Jokin yksityiskohta osoittautuu niin kiinnostavaksi että kaikki intoni siirtyy siihen. Peli on menetetty. Teos ei valmistu. Se on hajoanut liikaa eri suuntiin.

Toistelen mielessäni, ettei suurin osa ihmisistä huomaa valkoisissa maaleissa eroja, näe valkoisissa seinissä erilaisia sävyjä tai tule ajatelleeksi, olenko valinnut juuri tämän kyseisen valkoisen sävyn tietoisesti.

Ylempi kuva: *Kuvan Kevät* -seminaaripäivä 09.05.2019 ja taltioiden arvoiset sukat.

Alempi kuva: *Kuvan Kevät* -maisterinäyttelyn avajaiset 03.05.2019. Kuva: Iiris Aaltonen

Kuvataideakatemian työhuoneellani loppuvuodesta 2017 vuoden 2019 syksyyn olleessa *Ihmishyllyt*-teoksen ensimmäisessä versiossa valkoinen maali oli mattapintaista. Siinä näin ajan ja ihmisten mukanaan tuomat jäljet. Näin hyllyjen reunoissa tummentumat, jotka olivat tulleet sormien puristaessa reunoja. Jäljet, jotka olivat tulleet, kun sormet etsivät paikkaa mihin kiivetessä tarttua, tai reunaa, mistä ottaa tukea. Hyllyissä näkyi myös kengänjalkia kohdissa, joihin usein astuttiin. Alimmalla hyllyllä oli eniten jälkiä, sillä sille astuttiin aina, kun hyllyille mentiin tai kun niiltä tultiin alas.

Maalin väriksi valitsin valkoisen, koska se yhdisti teoksen valkoiseen tilaan. Maalaustaustani vaikutti siihen, että koin houkutusta uppoutua maalin valitsemiseen ja haaveilin jopa sekoittavani itse juuri kyseisen seinän valkoista vastaavan valkoisen. Kyseinen seinä ei missään nimessä ollut puhtaan valkoinen, kuten eivät valkoiset seinät yleensäkään, vaan sitä peitti ohut harmaa laveeraus. Siinä oli erilaisia haalean mustia jälkiä, joita oli syntynyt hiilen, kengän tai likaisen työkalun osuessa seinään. Siinä oli myös jälkiä päällemaalauksesta. Punaisella maalilla seinään kirjoitetusta tekstistä erottui yhä osia valkoisen läpikuultavan maalikerroksen läpi. Läpikuultavan, koska maalikerroksia oli vain yksi. Minulle ne olivat ajan tuomia jälkiä ja muistoja kyseisessä tilassa aikaisemmin työskennelleistä opiskelijoista. Loin omat jälkeni tilaan ja maalasin punaisen tekstin paremmin piiloon. Osan jäljistä kumitin tai pesin pois. Tehdessäni sitä tunsin kuin koko seinä olisi ollut iso valkoinen maalaus pohja, jonka ääressä työskentelin.

Jo aiemmin mainitsemassani Rachel Whitereadin teoksessa *House* (1993) aika pysähtyi juuri siihen kyseiseen hetkeen, jolloin betoni valutettiin talon sisätiloihin, jähmettyminen tapahtui ja betoniin piirtyi kolmiulotteinen muoto kyseisestä talosta kyseisenä hetkenä. Talon seinien sisäpintaan vuosien kuluessa muodostuneet elämisen jäljet tallentuivat betonin pintaan, ikkunanpokien muoto kertoi muistoja tietyn ajan rakennustyylistä, niiden kunto ja kulumat kertoivat muistoja asukkaista. Jälkiä siitä, kuinka rakkaudella ja huolella he olivat pitäneet taloaan. Mielestäni tuonkaltainen prosessi oli ikään kuin valokuvamainen tapahtuma, jossa hetki jähmettyi ja taltioitui.

Aika pysäytettiin taiteilijan toimesta tiettyyn hetkeen. Tehdessäni *Ihmishyllyt*-teosta yksi työstämistäni teemoista oli aika. En toiminut kuitenkaan Whitereadin tavoin ajan jähmettäjänä ja muistojen taltioijana vaan halusin ajan ja tilanteen jatkavan liikkettään. Toisin kuin Whitereadin *House*, joka jähmettyi ollessaan valmis, minun teokseni ei missään vaiheessa pysähtynyt tiettyyn hetkeen. *Ihmishyllyt* antoi mahdollisuuden yhä uusille tilanteille ja kohtaamisille. Siinä mielessä teos ei ollut koskaan valmis vaan jatkuvassa prosessissa.

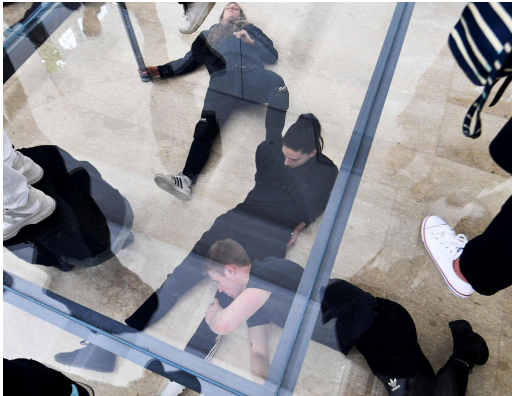
Etualalla HEMULOORDin installaatio *VipGate*,
taustalla teokseni *Ihmishyllyt: Kuvan Kävat*, Exhibition
Laboratory (Merimiehenkatu 36 C, sisäpiha), Helsinki,
2019.

ESITYS JA AIKA

Seison lasisen lattian päällä ja neuvottelen tilastani muiden näyttelyvieraiden kanssa. Tunnelma on sähköinen. Jonotus teosta katsomaan on ollut pitkä, ja nyt kun jonotus on vihdoin ohi, odotuksen aistii. Ihmisten odotuksista yksi on ylitse muiden. Halu nähdä se, minkä vuoksi kaikki jonottavat. Halu nähdä se, minkä vuoksi on itse jonottanut. Halu nähdä teos: Faust. Venetsian kuumassa ilmassa on aistittavissa vaatimuksia. Vaatimuksia teokselle, vaatimuksia kokemukselle, vaatimuksia muiden kävijöiden läsnäololle. Vastaanotan sanattoman kehotuksen vieressäni olevalta ihmiseltä: Älä tule tielleni. Minä haluan olla se, joka näkee.

Esiintyjät ilmestyvät liikkumaan lasisen lattian alle. Yleisö lattian päällä syöksähtää esiintyjää kohti. Kalaparvi, mietin. Pysyn syrjässä ja näen vain ihmiset, jotka katsovat tiiviissä parvessa alaspäin. Kunnes näen vilauksen, että esiintyjä on kaksi. Kaksi eläimenkaltaisesti kyyryssä liikkuvaa hahmoa, sillä tila lattian alla ei anna mahdollisuutta seistä suorassa. He näyttävät pieniltä. Hukkuvat tähän valtavaan lattianalaiseen tilaan, ja ihmisparven alle, joka katsoo heitä yläpuolelta. En näe heitä enää. Ihmissassa on tiivistyessään sulkenut aukon, josta aikaisemmin näin. Katson tilassa ympärilläni etsien uutta kiintopistettä. Jotain, mitä katsoisin seuraavaksi.

Anne Imhof, Faust. Installaatio / performanssi. Valokuvaaja @vincenzo pinto/ atp. Venetsian biennaali 2017.

Miettiessäni *Ihmishyllyt*-teoksen esillepanoa näyttelyssä, yhtenä vaihtoehtona oli esiintyjät, jotka esittäisivät ajallisen performanssin ja istuisivat hyllyillä koko gallerian aukioloajan. Luovuin ajatuksesta, koska en halunnut ohjatun esityksen ja paikallaanolon korvaavan muita tapoja olla teoksessani. En halunnut rajoittaa osallistumisen tapoja tai osallistumiseen käytettyä aikaa, enkä myöskään rajata osallistumista kieltämällä hyllyt muilta paitsi esiintyjiltä.

Valintaani vaikutti vuoden 2017 Venetsian biennaalissa kokemani Saksan paviljongin esitys. Taitelija Anne Imhof oli luonut tilaan nelituntisen esityksen *Faust*, jossa yleisö kulki korotetulla, lasisella lattialla, jonka alla ja päällä esityksen tanssijat liikkuvat. *Faust* oli intensiivinen paikkasidonnainen teos, jossa paviljonkia varten suunniteltu tilallinen lavaste sai merkityksensä esiintyjien intensiivisestä läsnäolosta ja liikkumisesta yleisön seassa.⁶ Halusin tuoda teokseeni sitä, mitä koin jääneeni kyseiseltä teokselta kaipaamaan.

Muistan, kuinka olisin halunnut mennä läpinäkyvän lattian läpi. Päästä samaan tilaan tanssijoiden kanssa. Kokea sen tunteen, kun ihmisiä kävelee yläpuolellani ja olen kuin akvaariossa. Olisin halunnut saada kokemuksen näkökulman muutoksesta, jonka tällainen tilallinen rakennelma olisi mahdollistanut. Pelkkä esityksen katsominen ja lattialla käveleminen ei riittänyt minulle vaan toivoin, että vaihtoehtona olisi ollut mahdollisuus ylittää lasinen raja ja päästä lattian toiselle puolelle.

Minun oli vaikea suhtautua Anne Imhofin teokseen avoimesti, koska se ei vastannut ennakko-odotuksiani, mielikuviani ja toiveitani, joita olin luonut. Myöhemmin ymmärsin, mitä arvokasta ennakko-oletusteni yhteensopimattomuus Anne Imhofin *Faust*-teoksen kanssa opetti. Sen myötä tiedostin ja onnistuin kyseenalaistamaan omat ajatukseni liittyen siihen, miten ihmisten pitäisi kohdata *Ihmishyllyt*-teokseni. Aloin hyväksyä kaikenlaiset osallistumisen tavat osaksi teosta, myös sellaiset ennalta-arvaamattomat, joita en olisi itse voinut keksiä vaan jotka näyttelyvieraiden ansiosta tulisivat esiin. Tätä kokemusta ennen osallistuminen *Ihmishyllyt*-teokseen oli tarkoittanut minulle hyvin tarkasti rajattua toimintasarjaa, jossa ihmisten kuuluisi kiivetä hyllyille.

Ennen kuin ymmärsin kyseenalaistaa kaavamaisia odotuksiani, olin huolestunut, että hyllyt jäisivät tulevassa *Kuvan kevät 2019* –näyttelyssä tyhjiksi. Sen seurauksena pohdin monia keinoja välttää kyseinen tilanne. Harkitsin ajoittaisia esityksiä, ihmisiä hyllyillä näyttämässä mallia tai itseni koko näyttelyn ajan istumassa hyllyillä ja rohkaisemassa ihmisiä kokeilemaan. Tulin siihen tulokseen, että olisin silloin tehnyt valintani vääristä lähtökohdista. Motivaationi hyllyihin liittyvän esityksen luomiselle olisi ollut pelko, eikä aito halu luoda esitys teoksen yhteyteen. Teos oli valmis sellaisenaan, vaikka olin aiemmin ajatellut, ettei se riitä. Esitys olisi ohjannut tulkintaa tiettyyn suuntaan ja hyllyistä olisi tullut enemmän lavaste esitykselle, toiselle teokselle, kuten olin kokenut Imhofin *Faust*-teoksessa käyvän.

**KEHOLLISUUS
TEOKSESSANI**

—

KEHOLLISUUS TEOKSESSANI

KEHOLLINEN NEUVOTTELU JA VUOROVAIKUTUS

Lattian alla oleva tyhjyyys tuntuu tyhjältä, väärällä tavalla tyhjältä. Se näyttäytyy merkinä tilasta, jossa esitys ei ole käynnissä, vaikka sen haluaisi olevan. Tilasta, jonka haluaisi kehollaan täyttää, mutta jota ei voi mennä täyttämään. Se näyttäytyy merkinä rajoitteesta, rajapinnasta katsojien ja esiintyjien välillä. Minä olen katsoja. Ei ole minun vallassani valita, kuinka haluan kokea tämän teoksen. En pääse alas lattian alle. Esiintyjät pääsevät. He pääsevät kaikkialle ja voivat liikkua vapaasti. Esiintyjillä on kokemus, jota minä en voi saada. Minulle jää vain yksi vaihtoehto: Eläytyä esiintyjien kokemukseen. Saada välillinen kokemus. Katso-miskokemus silmieni avulla. Ja sitä varten minun on löydettävä heidät.

Löydän heidät. En läpinäkyvän lattian alta vaan katosta. Katosta, johon takaraivojen yli näen. Siellä on pitkänomainen lasinen hyllylevy lähellä katonrajaa. Hetken etsin, mitä muut katsojat katsovat, sillä he eivät katso tyhjää hyllyä. Ääni antaa vihjeen. Teräs kalahtaa terästä vasten. Suuntaan katseeni äänen suuntaan ja näen kaksi mustaa turvavaijeria, joiden toiset päät liikkuvat seinään kiinnitettyä metallista putkea pitkin toisten päiden ollessa kiinnitettynä esiintyjien vyötäröille. Kaksi esiintyjää kävelee seinässä olevaa uloketta pitkin kohti hyllyä.

Kun pohdin nykyhetkestä taaksepäin, tuntuu todella osuvalta, että Imhofin *Faust*-teoksessa oli myös hyllyjä, joilla esiintyjät liikkuvat. Vaikka en heti ensimmäisenä yhdistänyt *Ihmishyllyt*-teokseni lähtökohtia *Faustiin*, se vaikutti teokseeni eräänlaisena vertailukohtana sille, miksi vein teostani tiettyyn suuntaan ja valitsin tehdä joitakin asioita toisin. Vaikka olin saanut ideani samaisena kesänä jo ennen matkaa Venetsian biennaaliin vuonna 2017, ihmisten näkeminen hyllyillä osana tilallista installaatiota vakuutti minut mahdollisuuksista erilaisten rakennelmien suhteen.

Saksan paviljongin esityksestä *Faust* mieleeni jäi kolme tasoa, joilla teos vaikutti: Ensimmäinen taso oli esiintyjien suhde katsojiin. Toinen taso oli esiintyjien suhde toisiin esiintyjiin. Kolmas taso oli katsojien suhde toisiin katsojiin. Esiintyjien intensiivinen läsnäolo, jolla he tulivat katsojien lähelle ja liikkuvat katsojien seassa, oli vaikuttavaa. Huomioni kiinnitti, kuinka sekä esiintyjien välille että esiintyjien ja katsojien välille muodostui jännitteinen vuorovaikutussuhde, joka toimi vahvana elementtinä jättäen lasisen lattian ja lasiset hyllyt sivuosaan. Toisekseen esiintyjien välillä oli vahvaa intensiteettiä, joka välittyi vahvasti katsojille. Kolmanneksi *Faust*-teoksessa oli vielä katsojien suhde toisiin katsojiin. Katsojille muodostui erilaisia käyttäytymistapoja suhteessa teokseen ja toisiinsa. Yleisössä olevien henkilöiden oli kilpailtava tilasta nähdäkseen esiintyjät, ja tämä teki yleisöstä poikkeuksetta osan teosta. Välillä yleisöstä tuli teoksen pääosan esittäjä, millä tarkoitan sitä, että katsojat eivät nähneet ensisijaisesti muuta kuin toisten katsojien muodostaman parvi-maisesti liikehtivän rykelmän.

Näistä seikoista poiketen *Ihmishyllyt* ei jakanut näyttelyvieraita katsojiin ja esiintyjiin, eikä teos sisältänyt sellaista fyysistä kosketusta ihmisten välillä, millaista *Faust*-teoksessa oli esiintyjien välillä. Se ei silti tarkoittanut, etteikö toisen henkilön läsnäolon olisi voinut tuntea. *Ihmishyllyt*-teoksessa toisten henkilöiden läheisyyden tunsivat vierekkäisillä hyllyillä istuessa, jolloin väli toiseen ihmiseen muistutti tuoleilla vierekkäin istuvien henkilöiden kokemusta. Vierekkäin istumisen kokemuksesta huolimatta *Ihmishyllyt* olivat 45 x 45 cm kokonsa ja neliömäisen muotonsa puolesta selkeästi yhdelle ihmiselle mitoitettuja erillisiä istuimia, jotka oli sijoitettu selkeästi erilleen ja eri korkeuksille toisistaan. Tähän verrattuna koin *Faust*-teoksessa olleen pitkänomaisen hyllyn edustavan useamman henkilön hyllyä.

Jälkikäteen *Faust*-teoksen kuvia internetistä selattuani huomasin, että teokseen oli sisältynyt myös neliönmuotoisia, hieman eteenpäin kallistuvia lasisia hyllyjä, joiden päällä esiintyjät olivat olleet kyykyssä ja joita en ollut huomannut. Mielestäni kyseisissä hyllyissä on vahvaa yhtäläisyyttä teokseeni. Ainoan poikkeuksen muodostaa, että *Ihmishyllyt* sisältää monta hyllyä sisältävän sommitelmallisen kokonaisuuden, kun *Faust*-teoksessa hyllyt ovat olleet enemmän yksittäisiä.

Anne Imhof, *Faust* (2017). Installaatio / performanssi. Valokuvaaja: Francesco Galli. Venetsian biennaali 2017.

Erwin Wurm, *Astronomical Purpose* (2014/2019), *One Minute Sculptures* series, Stedelijk Museum & Lehmann Maupin, New York & Hong Kong / kuva: Owen Wong

IHMINEN VEISTOKSENA

Seison Exhibition Laboratoryn takaseinän luona, ja seuraan sivusilmällä gallerian toisessa päässä olevaa Ihmishyllyt-teostani. Hyllyille kiipeää kuusi nuorta. He juttelevat, vaihtavat paikkoja, liikkuvat, etsivät hyvää asentoa, ottavat kuvia, selailevat puhelimiaan, viettävät aikaansa. Jokaisen on vuorollaan saatava olla ylimmällä hyllyllä. Nuoret tuntuvat nauttivan teoksestani. He eivät osoita mitään merkkejä lähtemisestä. Menenkö ottamaan kuvan vai enkö? Kamera roikkuu kaulassani kuin käskien, ettei tilaisuutta saa hukata.

Menen juttelemaan. Kysyn, saanko ottaa kuvan ja he antavat luvan. Heidän opettajansa kysyy, olenko tehnyt kyseisen teoksen ja pyytää minua esittelemään sen heille. Rupattelen heidän kanssaan, kunnes on aika palata seminaariryhmäni pariin.

Osallistuminen on teoksessani vahva ja keskeinen elementti. Mielestäni *Ihmishyllyt*-teoksessa on viitteitä samankaltaiseen osallistumiseen kuin itävaltalaisitaiteilija Erwin Wurmin teoksissa *Sculpture With A Box* (1999) ja *One Minute Sculptures* (1997–2017), joissa ihminen aktiivisesti rakentaa tilanteen ja luo teoksen osallistumalla siihen annettujen raamien sisällä.

Sculpture With A Box on valokuvasarja, jossa ihminen kokeilee erilaisia asentoja ja yhdistelmiä valkoisen veistosjalustan kanssa sukeltaen välillä sen sisälle, välillä seisoen sen päällä tai asettaen itsensä sen alle.⁷ Teoksen nimi viittaa ihmiseen ja ihmiskehoon veistoksena, sillä nimi kirjaimellisesti kuvailee, että kyseessä on veistos laatikon kanssa. Laatikko on tässä tapauksessa valkoinen veistosjalusta, jolle taiteen esittämiskäytäntöjen historia luo vahvat miellelyhtymät: Mitä tahansa veistosjalustan päällä esittää, se on taidetta. Wurm ei ole kuitenkaan halunnut korottaa sen arvoa nimeämällä sitä teoksen yhteydessä veistosjalustaksi vaan yksinkertaisesti ja arkisesti laatikoksi.

Minun teoksessani ei ole lattialle sijoitettua veistosjalustaa, mutta teokseni valkoiset hyllyt viittaavat vahvasti taiteen esittämisen käytäntöihin, joskaan eivät Wurmin *Sculpture With A Box* -teoksen tavoin yhtä kirjaimellisesti.

Wurmin pitkäaikainen taideprojekti *One Minute Sculptures* antaa katsojille mahdollisuuden luoda ohjeiden mukainen veistos itsestään annettujen, usein arkipäiväisten materiaalien, kuten hedelmien, tussien tai huonekalujen kanssa.⁸ Tässä näen yhtäläisyyden *Ihmishyllyt*-teokseeni osallistumisen vaatimassa uskalluksessa ja ennakkoluulottomuudessa. Wurmin *One Minute Sculptures* antaa ihmisille luvan hullutella ja leikkiä gallerioissa, museoissa ja muissa taiteen esittämiseen varatuissa tiloissa, ja täten haastaa totuttuja tapoja käyttäytyä ja olla kyseisissä tiloissa.

Samalla tavalla kuin näen Erwin Wurmin roolin taiteilijana ikään kuin taustavaikuttajana ja tilanteiden luoja, koen olevani taiteilijana mahdollistaja [facilitator], joka luo puitteet ja antaa katsojille suuren vapauden teoksen luomiseen.

Alla: Yläkouluaisryhmä vieraili kuvaamataidon opettajan kanssa *Kuvan Kevät*-näyttelyssä ja viihtyi hyllyillä. Etualalla osa Eetu Huhtalan teosta *Mekaaninen veistos* ja Miija-Liina Mollasen teokseen kuuluvat ostoskärryt. Taustalla Maria Eriksonin teos *Painojalki litografiakivellä ja paperilla*. *Kuvan Kevät*, Exhibition Laboratory (Merimiehenkatu 36 C, sisäpiha), Helsinki, 2019.

LOPPUSANAT JA KIITOKSET

Maisterin opinnäytteen kirjoittaminen on toiminut antoisana prosessina katsoa ajassa taaksepäin ja koota yhteen palaset, jotka ovat johtaneet tähän hetkeen. Samalla se on ollut hyvä hetki suunnata katse tulevaisuuteen ja pohtia, kuinka tämänhetkinen taiteellinen työskentelyni jatkuu tulevilla projekteissani. *Ihmishyllyt* on muunneltavuutensa ja paikkasidonnaisuutensa vuoksi moneen tilaan ja muotoon taipuva projekti, jonka näen itselleni mieluisena pitkäaikaisena teemana, jonka käsittelyä aion jatkaa.

Yhdenlaisen jatkumon *Ihmishyllyt*-teos sai kesäkuun 2019 alussa, kun ihmisen painon kestävien hyllyjen teema jatkui virtuaalito-dellisuudessa, kokovalkoisena (epä)tilana teokseni *White Room* (2019) muodossa. *White Room* -teoksen pääsi virtuaalilasien avulla kokemaan *Invisible Forces* -ryhmänäyttelyssä⁹ osana Musiikkitalossa järjestettyä yksipäiväistä *Feel Helsinki* -festivaalia, joka yhdisti viiniä, ruokaa ja taidetta.

Iloisena yllätyksenä juuri äsken tätä kirjoittaessani sain *Invisible Forces* -projektin vetäjältä taide & teknologia -lehtorilta Tuomo Rainiolta sähköpostiviestin, että *Invisible Forces* -projekti palaa ja näyttely esitetään uudelleen *Helsinki XR Centerin* loppuunvaratuissa avajaisissa 05.09.2019.¹⁰

Tästä pääsenkin sopivasti kiitoksiin, sillä tähän liittyen ensimmäisenä Tuomo Rainiolle kiitokset ensimmäisestä mahdollisuudesta siihen, että *Ihmishyllyt*-teos sai kokonaan uusia ulottuvuuksia. En olisi eläissäni osannut arvata muokkaavani teosta virtuaalito-dellisuusmuotoon jo samana keväänä, kun teos on esillä *Kuvan Keväässä*. En olisi myöskään osannut arvata, että kaksi näyttelyä päällekkäin voisi olla tehtävissä. Kiitokset siis upeasta ja upeasti organisoidusta *Invisible Forces* -projektista, jossa on ollut ilo olla mukana ja jonka on ilo nähdä jatkuvan.

Kiitos tila-aikataiteen laitoksen paikka- ja tilannesidonnaisen taiteen professori Ulrika Fermille. Maalauksen laitoksen lehtorille Päivi Takalalle kiitokset laitosten rajat ylittävästä ajattelusta ja työhuonekäynneillä saaduista tärkeistä kommenteista, jotka veivät minua eteenpäin. Upeista työhuonekäynneistä kiitokset myös Stacey Pitsillides, Vesa-Pekka Rannikko ja Laura Wesamaa. Laura Wesamaa oli opettajista ensimmäinen kanssani hyllyille istumaan uskaltanut. Kirjoittamisessa suuresti auttanut kuvataiteilija, kuvataiteen tohtori ja taidehistorioitsija Johanna Lecklin. Kiitokset hänen vetämästään maisterin kirjoitusseminaarista, jossa pienryhmätyöskentelystä saatiin paras irti.

Valtavat kiitokset, Jani Lempiäinen, Vesa Rahikainen ja Hessu Wallenius Taideyliopiston Kuvataideakatemia maalauksen ja veiston työmasterien rooleissa, ja Paula Salmela opinnäytteen ohjaajan roolissa, avusta *Ihmishyllyt*-teoksen suunnittelussa ja toteutuksessa, ja kiitos ennen kaikkea kannustuksesta –otitte ideani vakavasti alusta asti, mutta työskentely kanssanne ei ollut koskaan pilattu vakavuudella eli lisäksi kiitokset huumorista ja monista nauruista. Ilman teitä ideani ei olisi toteutunut, saati, että se olisi saatu kunnialla päätökseensä ja näytteille.

Teoksen näyttelyripustuksessa, visuaalisessa kokonaisilmeessä ja ohjeistus- ja turvallisuusnäkökulmissa auttaneet Anna Airaksinen, Sampo Apajalahti, Mika Helin, Olli Karttunen ja Suvi Lehtinen. Kiitokset tarkastajilleni: Outi Condit ja Mikko Kuorinki.

Kiitokset myös Sampsa Virkajärvelle ja Oriveden opiston kuvataidelinjalle tuesta taiteellisen ajattelun kehittymiselle. Se mahdollisti sen, että kaksikymppisenä nuorena ilman aikaisempaa taustaa kuvataiteessa lähdin vuoden opintojen jälkeen kohti taiteilijan uraa, ensin Vapaassa taidekoulussa opiskellen mallimaalausta vuoden verran, sen jälkeen Kuvataideakatemiassa sekä maalaustaiteen laitoksella että tila-aikataiteen laitoksella opiskellen.

Lopuksi vielä erityiset kiitokset läheisilleni, jotka tuntevat hajamielisen ja ei kaikkein käytännönläheisimmän puoleni, joka tätä nykyä pysyy aika hyvin piilossa. Te tuotte elämäni selkeyden: Iiris Aaltonen, kiitos avusta teoksen dokumentoinnissa ja suomi-englanti-käännöstoissa, Juhani Hynynen, kiitos kannustuksesta, tärkeästä kriittisestä silmästä ja uskalluksesta sanoa suoraan

eriäviä näkemyksiä, Linda Ink tsemppauksesta ja avusta idean jatkojalostuksessa ja prosessin selkiyttämässä, Kristiina Korjonen lukemattomista hyvistä, konkreettisista neuvoista, Soila Shah inspiroivista keskusteluista, joista yksi johti teosidean syntyyn. Äidilleni kiitokset vankkumattomasta tuesta elämäni valinnoille. Ja viimeisenä, lukiosta asti tiiviinä pysyneelle ystäväporukalleni kuuluu kunnia siitä, että elän aina toinen jalka taidekuplan ulkopuolella.

Jaana Kähkönen, Helsingissä 02.09.2019.

Viitteet

1 Sommerlad 2018.

2 Krejci 2017, 98. ”-- -- rendering visible the invisible -- --”

3 Zelevansky 2017, 116–117.

Lisätietoa House-teoksen tarinasta, joka päättyi teoksen tuhoamiseen: Gallagher; Lingwood & Whiteread 2017, 67–96; Krejci 2017, 98.

4 Gallagher 2017, 12. Ks. myös Zelevansky 2017, 117.

5 Gallagher 2017, 12.

6 Imhof 2017, passim.

7 Weibel 2002, 197.

8 Wurm & Steinle 2017, passim.

9 Saladrighes 2019.

10 Rainio 2019.

LÄHDELUETTELO

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Rainio, Tuomo 2019. Lehtori, Taideyliopiston Kuvataideakatemia, sähköpostitiedonanto tekijälle (02.09.2019).

PAINETUT LÄHTEET

Gallagher, Ann 2017. Material Culture. Teoksessa Rachel Whiteread. Toim. Ann Gallagher & Molly Donovan. London: Tate Publishing 2017, 8–37.

Gallagher, Ann; Lingwood, James & Whiteread, Rachel 2017. House. Teoksessa Rachel Whiteread. Toim. Ann Gallagher & Molly Donovan. London: Tate Publishing 2017, 64–95.

Imhof, Anne 2017. ANNE IMHOF. FAUST PRESS RELEASE. Toim. Ann-Charlotte Günzel. Venetsia: Saksan maapaviljonki, painettu oheismateriaali 2017. Lehdistötiedote.

Krejci, Harald 2017. Art as Memorial. Teoksessa Rachel Whiteread. Toim. Ann Gallagher & Molly Donovan. London: Tate Publishing 2017, 96–113.

Wurm, Erwin ; Steinle, Christa 2017. One Minute Sculptures. Teoksessa One Minute Sculptures 1997–2017. Näyttelyjulkaisu. Toim. Christa Steinle. Berlin : Hatje Cantz 2017, 65–336.

Weibel, Peter 2002. Erwin Wurm Works. Teoksessa Erwin Wurm. Toim. Peter Weibel. Ostfildern-Ruit : Hatje Cantz 2002, 20–211.

Zelevansky, Lynn 2017. Sense and Sensibility. Teoksessa Rachel Whiteread. Toim. Ann Gallagher & Molly Donovan. London: Tate Publishing 2017, 114–129.

Saladrigues, C. Mireia 2019. Invisible Forces – An immersive exhibition at the future building of the Fine Arts Academy. Helsinki. Gallery catalogue. Kaksipuoleinen taiteltu A3 painotuote.

Sommerlad, Joe 2018. Turner Prize 2018: 10 memorable winners of the controversial art award. The Independent. <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/news/turner-prize-2018-winners-most-memorable-damien-hirst-grayson-perry-tracey-emin-chris-ofili-a8666201.html> (haettu 09.09.2019)

Teos oli monien lasten suosikki. Näyttelykävijöiden nuorempaa polvea roikkumassa ja kiipeilemässä *Ihmishylly*-teoksessa. Taustalla vasemmalla osia Marko Backmanin maalausinstallaatiosta. *Kuvan Kevät*, Exhibition Laboratory (Merimiehenkatu 36 C, sisäpiha), Helsinki, 2019.

Tämän kirjallisen opinnäytteen kuvat on ottanut tekijä itse paitsi, jos kuvan yhteydessä toisin mainitaan.

Kannessa: Soila Shah (kuva otettu Kuvataideakatemiaa tuloissa Helsingin Vaillilassa tekijän työhuoneella, 2018)

Ihmishyllyt (2017), osallistava veistosinstallaatio, viiden hyllyn sommitelma, hyllyt a 40 x 40 x 1,8 cm, puu, metalli, akrylaatti. Kyseinen teos sijaitsi vuosina 2017–2019 Taideyliopiston Kuvataideakatemiaa tuloissa Helsingin Vaillilassa. Taiteilijan kokoelmassa.

Ihmishyllyt (2019), osallistava veistosinstallaatio, seitsemän hyllyn sommitelma, hyllyt a 45 x 45 x 4 cm, puu, metalli, akrylaatti, metalliset vahvikkeet. Teos oli esillä *Kuvan Kevät* –maisterinäyttelyssä 04.05–02.06.2019 Exhibition Laboratory –galleriassa, Helsinki. Taiteilijan kokoelmassa.